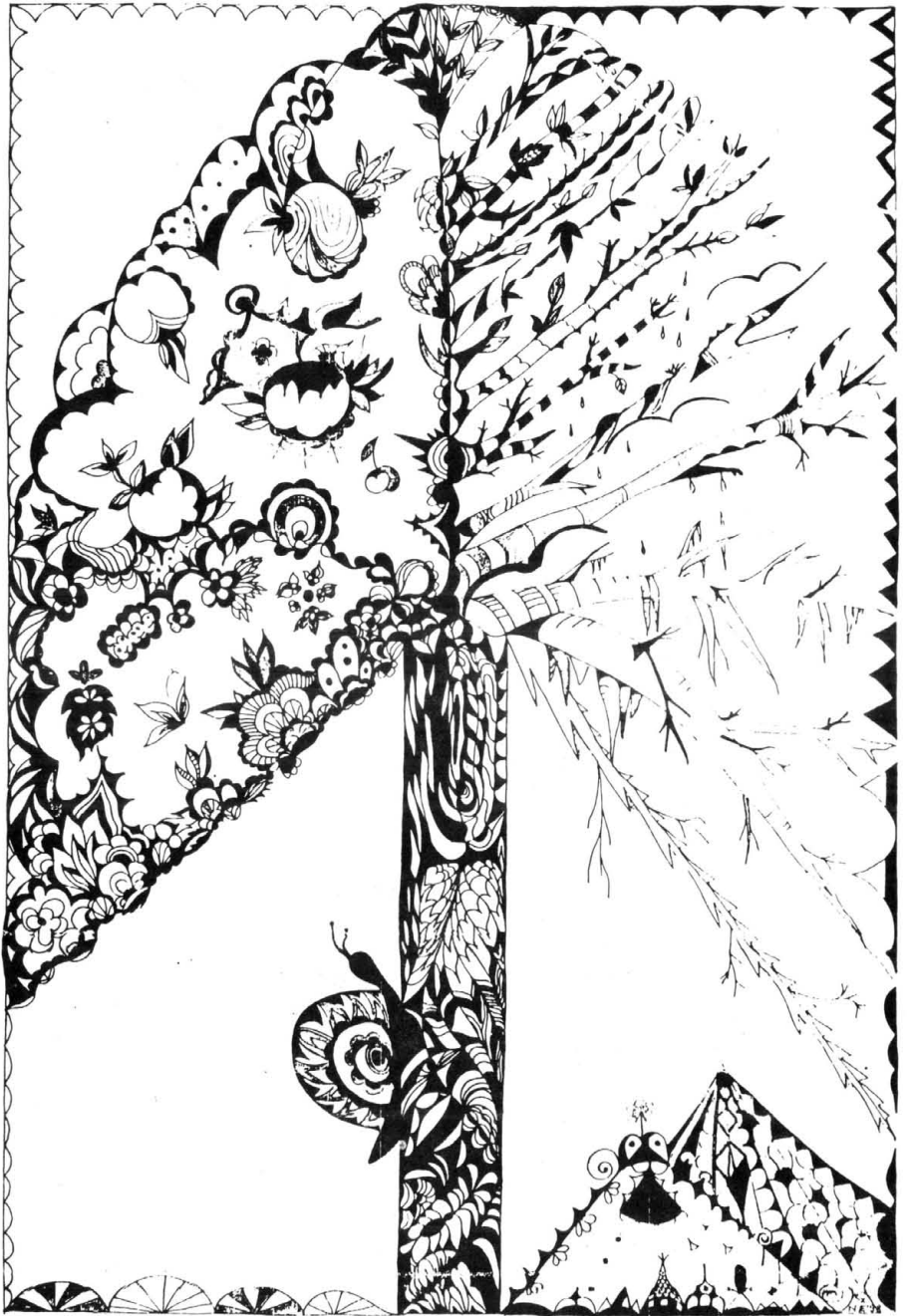

könyv
könyvtár
könyvtáros

1999
október

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

8. évfolyam 10. szám

1999. október

Tartalom

Könyvtárpolitika

Poprády Géza: A 65. IFLA konferenciáról	3
Fogarassy Miklós: Az ALA '99-es nagykonferenciája, avagy az évezredvég könyvtári kihívásai	8
Vathy Zsuzsa: Író, ne írj!	12
Balogh Margit: Az MKE Műszaki Könyvtáros Szekciójáról	16

Műhelykérdések

Vasas Lívia: Benchmarking az orvosi könyvtárakban	23
Fejős László: Írás, rajz és fotó, hang és mozgókép számítógépen – de hogyan lehet tömörebben?	26
Vanya Edina: Hátrányos helyzetű gyermekek olvasási és könyvtárhasználati kultúrájának fejlesztése	37

Extra Hungariam

Hegyközi Ilona: A svéd könyvtárak felkészítése az integrációra	42
Bánhegyi Zsolt: A (közel)jövő könyve	45

Fórum

Nagy Attila: A mesemondó és hallgatósága	47
A Könyvtárellátó válasza	49

Könyv

-ri-ko: Zenei könyvtári ismeretek	52
Pappné dr. Angyal Ágnes: Felnőttnevelési ismeretek – könyvtárosoknak is ...	55
Lilik János: Magyar néprajzi bibliográfia (1995–1996)	56
Az Informatikai és Könyvtári Szövetség hírei	59

Lapunk e számában Szabóné Nagy Edit grafikáiból válogattunk.

From the contents

Zsuzsa Vathy: Libraries as seen by an author (12);

Margit Balogh: 30 years of the Section of Sci-Tech Libraries of the Association of Hungarian Librarians (16)

Cikkeink szerzői

Balogh Margit, a Nemzetközi Pethő Intézet információs központvezetője és könyvtárvezetője; *Bánhegyi Zsolt*, Fulbright-ösztöndíjas; *Fejős László*, az OSZK-KMK munkatársa; *Fogarassy Miklós*, az OSZK-KMK munkatársa; *Hegyközi Ilona*, az OSZK-KMK munkatársa; *Lilik János*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár munkatársa; *Nagy Attila*, az OSZK-KMK osztályvezetője; *Pappné dr. Angyal Ágnes*, a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár munkatársa; *Poprády Géza*, az OSZK főosztályvezetője; *Vasas Livia*, a SOTE Központi Könyvtára főigazgatója; *Vanya Edina*, a Nógrád Megyei Könyvtár gyermekkönyvtárvezetője; *Vathy Zsuzsa* író

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Györi Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Monok István**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Felelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 99.211

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint

HU-ISSN 1216-6804

„A könyvtárak mint kapuk egy felvilágosult világra”

A 65. IFLA konferenciáról

A konferencia témája

„Az információ korszakában a könyvtáraknak túl kell lépniük jelenlegi információ-előállító -és szállító szerepükön úgy, hogy kaput nyissanak a folyamatos mozgásban lévő információs források és szolgáltatások széles és változatos köréhez. Ez szükségessé teszi annak felismerését, hogy a mennyiség és hozzáférhetőség nem jelent szükségképpen garanciát a minőségi és kívánatos információra. Ebben az információs környezetben a könyvtáraknak többet kell tenniük, mint az információk házigazdájának a szerepét eljátszaniuk. Mint közvetítő intézményeknek szerepet kell vállalniuk abban, hogy az adatokat információvá konvertálják, az információt tudássá, a tudást bölcsességgé azáltal, hogy gondoskodnak az eszközökről, amelyek egy jobb jövőt akarnak, egy sokkal felvilágosultabb világot, ahol megerősítenek, kiemelnek és megvalósítanak olyan törekvéseket, mint béke, szociális és gazdasági igazságosság, szellemi szabadság, az emberi méltóság és jogok tiszteletben tartása, egészséges társadalmi és természeti környezet.

A huszonegyedik század küszöbén, amikor egy új és remélhetőleg felvilágosult korszak kezdődhet el, a könyvtári és információs szakembereknek fel kell készülniük a kihívásra, hogy gondoskodjanak az erőforrásokról egy jobb világ érdekében.”

Ezeknek a magasztos eszméknek a jegyében fogalmazták meg a Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetsége 1999. évi, Bangkokban rendezett tanácsülésének és konferenciájának a címben olvasható témáját.

A főtéma három altéma-csoportra oszlott:

1. A kapuk megerősítése
 - 1.1 Az információhoz való hozzáférés jogi szempontjai
 - 1.2 A könyvtári személyzet oktatása és képzése
 - 1.3 Elérhető és hatékony kommunikációs kapcsolatok
 - 1.4 Oktatás minden szinten mint az egész életen át tartó tanulási folyamat összetevője
2. Az információ minőségének és mennyiségének biztosítása
 - 2.1 A minőségi információs források fejlesztése
 - 2.2 A „kereső-motorok” és más eszközök fejlesztése az információs források hozzáférhetősége érdekében
 - 2.3 Az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel (UBC) és a Kiadványok Egyetemes Hozzáférhetősége (UAP) programok változó szerepe

- 2.4 Publikálás az összes médiában egy felvilágosult világ érdekében
- 2.5 A dokumentum örökség megőrzése és gondoskodás annak hozzáférhetőségéről
3. Kapcsolatépítés az életminőség érdekében
 - 3.1 Könyvtárak a békéért és a konfliktusok feloldásáért
 - 3.2 Könyvtárak a kulturális fejlődésért és az esztétikai értékek növekedéséért
 - 3.3 Könyvtárak az ép testért és ép lélekért
 - 3.4 Környezet és kulturális információs együttműködés

A mintegy kétszáz előadásról természetesen lehetetlen beszámolni. Az elhangzott előadások hozzáférhetőek a KMK-ban meglévő CD-ROM-on vagy az IFLANET-en (<http://www.ifla.org>.)

Szervezés. Körülmények

A thaiföldi kollégák a konferenciát és kísérő rendezvényeit jól, zökkenőmentesen szervezték meg. Álljon itt – tisztelgésül nekik – a szervező bizottság elnökszónójának neve (ő a Thai Könyvtár Egyesület elnöke is): Khunying Maenmas Chavalit. A záró plenáris ülésen kiemelték, hogy ez volt az első olyan IFLA konferencia, amelynek szervező bizottsága élén nő állt.

A konferenciát a Bangkoki Kereskedelmi és Kiállítási Központban (angol nyelvű rövidítése: BITEC) rendezték. Ez a nagy kiterjedésű, légkondicionált épület helyet tudott biztosítani a több mint 1500 fő részvételével megtartott nyitó- és záró plenáris ülésnek, a szekcióüléseknek, a kiállításnak, egy olyan fogadásnak, amelyen egyszerre asztalhoz ülhetett 1500 ember. Egy nagyon jó önkiszolgáló étteremben elfogadható áron meg lehetett ebédelni. Ez azért is jó volt, mert a konferencia résztvevői gyakorlatilag egész nap röghöz voltak kötve a BITEC-ben. A résztvevőket ugyanis reggelente a különböző szállodáktól a BITEC-be, este pedig vissza különböző buszok vitték-hozták (ezt az OCLC fizette), tömegközlekedés nem volt, legfeljebb taxit lehetett fogadni.

A konferencia védnöke a thaiföldi király volt, akit személyesen egyik lánya, Maha Chakri Sirindhorn hercegnő képviselt. Ő volt a nyitó plenáris ülés vezérszónoka (beszéde a KMK-ban megvan), és a továbbiakban részt vett több szekcióülésen is. (Róla érdemes még megjegyezni, hogy 1994. márciusában – szintén a király képviseletében – hivatalos látogatáson volt Magyarországon, és március 18-án az OSZK-ba is ellátogatott – ez az Ő kívánságára került a programba.) A kiállítás a korábbi években tapasztaltakhoz képest szerényebb, visszafogottabb volt.

A konferenciának 117 országból összesen 2237 résztvevője volt: 1980 rendes résztvevő, 53 fő egynapos résztvevő, 204 kísérő (férj, feleség stb.). A legtöbben a következő országokból voltak: USA (310), Thaiföld (305), Kína (162), Oroszország (112), Franciaország (102), Nagy-Britannia (91), Dánia (60), Svédország (58), Ausztrália (57), Malaysia (56), Magyarországról Gazdag Tiborné (OSZK), Hegedűs Péter (OSZK), Rima Kupryte (OSI), Poprády Géza (OSZK) és Szántó Péter (OMIKK) vett részt.

A választásokról

Az IFLA elnökségében (Executive board) négy tagnak járt le a mandátuma (háromnak véglegesen, egy újraválasztható volt). A megválasztott új tagok: Ingrid Parent (Kanadai Nemzeti Könyvtár), Claudia Lux (Központi és Tartományi Könyvtár, Berlin), Jerónimo Martínez González (Andalúziai Könyvtár, Spanyolország), újraválasztva: Borge Sorensen (Városi Könyvtár, Koppenhága). A választás érdekessége volt, hogy a lejárt mandátumú – és már újra nem választható – orosz Jekatyerina Genieva és kínai Sun Beixin helyére nem került be az orosz, illetve kínai jelölt, így ez a két nagy ország nincs képviselve az elnökségben.

A szekciókban is voltak választások, és ennek kapcsán megemlítendő, hogy az Időszaki Kiadványok (Serial Publications) szekciójának vezetőségébe beválasztották – információs koordinátornak – Gazdag Tibornét (OSZK), a Magyar ISSN Nemzeti Központ vezetőjét. Gratulálunk és sok sikert kívánunk neki!

Szubjektív beszámoló I.

Jómagam elsősorban az állományvédelmi szekció és a nemzeti könyvtári szekció ülésein vettem részt, továbbá a Nemzeti Könyvtári Igazgatók Konferenciájának (CDNL: Conference Directors of National Libraries) egész napos ülésén. (A CDNL ülés nem tartozik hivatalosan az IFLA konferencia programjához, de gyakorlati okokból ekkor szokták megrendezni, mert ilyenkor jön össze a legtöbb nemzeti könyvtári igazgató – vagy képviselője – a világból.)

Általános tapasztalatom volt, hogy gondot jelent az elektronikus dokumentumok – különösen a nem kézzelfogható információhordozón megjelentek – beszerzése a nemzeti könyvtárak számára. Az egyértelmű, hogy az online publikációk is a nemzeti örökség részét képezik, ezek megőrzése nemzeti könyvtári feladat. Általános nézet, hogy nagyon fontos a (nemzeti) könyvtárak és a kiadók közötti párbeszéd, jó együttműködés.

Az UNESCO képviselőjétől, Abdelaziz Abid-től kapott tájékoztatás szerint az UNESCO egy egységes kötelességhatározatokkal kapcsolatos dokumentumot készít elő, nem akarnak külön az audio-vizuális vagy elektronikus dokumentumokkal foglalkozni. Ez a jövő év tavaszára várható. Érdekes, hogy Hollandiában – ahol egyébként nincs kötelességhatározás jogszabály, a kiadók – megállapodás alapján – hozzájárulnak ahhoz, hogy a Királyi Könyvtár (= holland nemzeti könyvtár) megőrzésre megkapja mind az offline mind az online elektronikus kiadványokat.

A CDNL nagyon pozitívan értékelte azt az összehasonlító tanulmányt, amelyet a Kanadai Nemzeti Könyvtár készített a nemzeti bibliográfiáért felelős szervezetek (agency) szerepéről a nemzeti dokumentumtermés bibliográfiai számbavételében. (A tanulmány – amelyhez az OSZK is szolgáltatott adatokat – a KMK-ban megvan.)

Peter Lor (Dél-Afrika) és Marianne Scott (Kanada) – a CDNL 1998. évi ülésén kapott felkérés alapján – előterjesztett egy meghatározást a „nemzeti könyvtár” -ra vonatkozóan a CDNL számára, amit az el is fogadott.

A meghatározás így szól:

„A konferencia [ti. CDNL] tagság szempontjából egy nemzeti könyvtár eredetileg az állam által (közvetlenül vagy közvetve) alapított intézmény, amely felelős az országból származó vagy a vele kapcsolatos hiteles örökség (elsődlegesen a publikált anyagok minden típusának) átfogó gyűjtéséért, bibliográfiai számbavételéért, megőrzéséért és hozzáférhetővé tételéért; és amely felelős lehet az ország könyvtárai hatékony és eredményes működésének elősegítéséért is olyan feladatok révén, mint a nemzeti szempontból fontos gyűjtemények menedzselése, gondoskodás az infrastruktúráról, az ország könyvtári és információs tevékenységének koordinálása, nemzetközi kapcsolatok és vezetési gyakorlat. Szabályszerűen ezek a felelőségek formálisan is rögzítettek, rendszerint törvényben. E meghatározás szempontjából egy ország szuverén, független államot jelent.”

Talán nem érdektelen megemlíteni az utolsó mondatnál kapcsolatban, hogy van katalán nemzeti könyvtár és van quebeci nemzeti könyvtár, az előbbi igazgatója részt vett a CDNL ülésen, az utóbbi nem, noha ott volt Bangkokban. És részt vett a CDNL ülésen az Orosz Nemzeti Könyvtár (Szentpétervár) (emlékeztetőül: a volt Szaltikov-Scsedrin Könyvtár) igazgatója és az Orosz Állami Könyvtár (Moszkva) (emlékeztetőül: a volt Lenin Könyvtár) igazgatója is.

E definíció (második részének) fényében érdekes volt hallani a szlovén kollégán előadását a nemzeti könyvtári szekcióban a szlovén nemzeti könyvtár szerepéről az ország könyvtári rendszerében: állománygyarapítástól kezdve a berendezések beszerzéséig központi irányelvek érvényesülnek. Kétségtelen, hogy ez a megoldás bizonyos tekintetben hatékony és gazdaságos lehet, de a hallgatóság körében nem tűnt túl rokonszenvesnek az erős központosítás.

A könyvtárlátogatások során a Thai Nemzeti Bank könyvtárát volt módomban megnézni. A mintegy 30 ezer kötetes könyvtár külső olvasókat is fogad, „banki” minőségű, kulturált környezetben. A Dynix rendszert használják. A „Budapest-re” -re egy adat jött elő: LAJTA, Hans: Budapest. APA Publisher, Singapore, 1995. 103 p. (nincs meg az OSZK-nak). A „Hungary” 41 találatot eredményezett. Hegedűs Péternek a tőzsde könyvtárában rosszabb tapasztalatai voltak.

Szubjektív beszámoló II.

A repülőtéren a következő felirattal fogadják az érkezőket: „Üdvözljük a mosoly országában.”

Valóban végig tapasztalhattuk, hogy a thai emberek nagyon kedvesek, mosolygósak. (Akkor is, ha be akarják csapni az embert: beülsz a taxiba, megmondod, hová akarsz menni. Jó, mondja mosolyogva a taxis: 200 baht. Nem, mondod te, és mutatod, hogy kapcsolja be a taxiórát. Mosolyogva bekapcsolja, és a végén mosolyogva fogadja a 60 bahtot is, amennyit a taxióra mutat.)

Kilépve a repülőtéri légkondicionált épületből, a taxira várva arrébb akartam menni, mert azt hittem, hogy a reptéri mosókonyha szellőzője alatt állok. Nem: a 33-35 °C és a nagyon magas páratartalom miatt van ez az érzés, amit egy finn kollégán úgy fogalmazott meg, hogy náluk benn van a szauna, Bangkokban pedig az utcán. Az új épületek mind légkondicionáltak, a taxik is. Ha a külföldi már nem bírja a hőséget, bemegy egy üzletbe lehűlni.

Rengeteg új irodaház, szálloda van a városban, és hatalmas bádogyáros-részek is. Az élet az utcán folyik: sütnék, árulnak, cipőt javítanak, ruhát varrnak a járdán. Óriási a forgalom. Ezen úgy próbálnak segíteni, hogy az utca fölé beton lábakra egy gyorsforgalmi utat építenek – fizetni kell rajta –, sőt egy harmadik szint is épül: ennek az égi vasútnak az első szakaszát december 5-én, a király 72. (vagy másképpen 6. ciklikus) születésnapján nyitják meg.

Nagyon szeretik a thai emberek az elefántot. A Bangkok Post című újságban pl. a kelet-timori válságról szóló beszámolóknál fontosabb hír volt végig, amíg ott voltunk, hogy hogy van Motala, az elefánt, „aki” a burmai határ közelében aknára lépett, és a bal első lába súlyosan megsérült. Az is előfordult, hogy este a járdán az ember szembetalálkozott egy elefánttal, amelyet épp arra sétáltattak.

A magyarokról nem sokat tudnak; többször is előfordult, hogy miután meg tudakolták, honnan jöttem, a következő kérdés az volt: milyen nyelven beszélnek ott, esetleg angolul?

A következő IFLA konferenciákról

A záró plenáris ülésen elhangzottak a meghívások a következő két IFLA konferenciára: 2000-re Jeruzsálemben, 2001-re Bostonba (USA) invitálják a könyvtárosokat. 2002-ben Glasgow, 2003-ban Berlin lesz a házigazda. És bejelentették a döntést a következő két helyszínről is: 2004-ben Szöul, 2005-ben Buenos Aires rendezi a konferenciát. Természetesen mind a dél-koreaiak, mind az argentinok nagy örömmel és lelkesedéssel fogadták a bejelentést.

Ismeretes, hogy a 2003-as konferencia megrendezésére Budapest is pályázott, de Berlin lett a győztes. A bangkoki helyszín, a BITEC ismeretében ez teljesen érthető. Mi nem tudtunk hasonló színvonalú helyet felajánlani – de ezt a problémát nem a könyvtárosoknak kell megoldaniuk. Az illetékeseknek 2006-ig mindenetre van idejük.

Poprády Géza